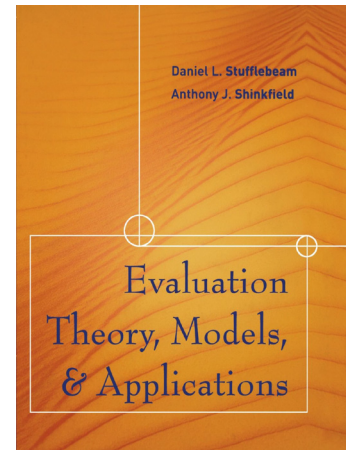

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

มาเรียม นิลพันธุ์*

Maream Nillapun

ชื่อเรื่อง : Evaluation Theory, Models, & Applications
ผู้แต่ง : Danial L. Stufflebeam
Anthony J. Shinkfield
ปีที่พิมพ์ : 2007
สำนักพิมพ์ : Jossey-Bass
จำนวนหน้า : 736 หน้า

เกริ่นนำ

หนังสือทฤษฎีการประเมิน รูปแบบ และการประยุกต์ (Evaluation Theory, Models, & Applications) เป็นหนังสือที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจอีกเล่มหนึ่งสำหรับนักประเมินที่เขียนจากประสบการณ์และการวิจัยของ Professor Danial L. Stufflebeam และ Anthony J. Shinkfield หนังสือนี้สามารถทำให้ผู้สอน ผู้ประเมิน นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอกทางด้านการศึกษามีความชัดเจนในเรื่องการประเมิน บนแนวทางหรือวิธีการที่หลากหลาย ช่วยให้นักประเมินสามารถวิเคราะห์ และตัดสินใจเลือกวิธีการประเมินที่เหมาะสมจากทั้งหมด 27 วิธี

การประเมินเป็นกิจกรรมที่สำคัญของการทำโครงการ การดำเนินโครงการที่ดีควรมีการวางแผนเพื่อการประเมินโครงการไปพร้อมๆ กับการดำเนินการตามโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่า โครงการที่ดำเนินงาน

นั้นบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางแผนไว้หรือไม่ การดำเนินงานตามโครงการมีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง หรือไม่ อย่างไร ควรปรับปรุงในประเด็นใดบ้าง อย่างไร เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ ตัดสินคุณค่าของโครงการ

วัตถุประสงค์

หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนต้องการช่วยให้ผู้อ่านโดยเฉพาะผู้ประเมิน หรือผู้ที่ตั้งใจจะประเมินโครงการต่างๆ ได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ หนังสือนี้มีคำแนะนำ ตัวอย่าง การประเมินเหมาะสำหรับเป็นแนวทางใช้ในการปฏิบัติงานของนักประเมิน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สนใจเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการประเมิน เป็นคู่มือที่มีประโยชน์ในการประเมินโครงการ และผู้ที่สนใจที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการประเมิน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

การประเมินช่วยให้องค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการนำผลการประเมินโครงการไปปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญของผู้ประเมินมืออาชีพ หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมิน และประสบการณ์จากการประเมินที่สะท้อนความสำเร็จของการประเมิน

การประเมินเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการดำเนินงาน โครงการ หรือโปรแกรมต่างๆ หนังสือได้ออกแบบมาเป็นแนวคิด ตำรา สำหรับผู้ที่กำลังศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี วิธีการ และรูปแบบการประเมิน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินการ และการประเมินโครงการ กล่าวได้ว่า เป็นทิศทางใหม่ของการประเมิน (New Directions for Evaluation) ที่ได้สะท้อนแนวคิด มุมมอง ประสบการณ์ของนักประเมินโครงการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

สาระสำคัญ

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมหลักการ แนวคิด ที่ จะช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินโครงการ (meta evaluation) มากยิ่งขึ้น เนื้อหาจากหนังสือเล่มนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ตอน จำนวน 27 บท ดังนี้

Part One: Fundamentals of Evaluation เป็นบทนำเกี่ยวกับการประเมิน มี 4 บท ประกอบด้วย

1. Overview of the Evaluation Field
2. The Nature of Program Evaluation Theory
3. Standards for Program Evaluations
4. Personnel Evaluation: The Ghost in Program Evaluations

Part Two: An Evaluation of Evaluation Approaches and Models เป็นบทที่ผู้อ่านสามารถเลือกได้ว่า ความรู้ และตัดสินใจในการใช้แนวคิด การประเมิน 26 แนวคิด จำแนกเป็น 5 illicit Approach and 21 legitimate Approach มี 7 บท ประกอบด้วย

5. Background for Assessing Evaluation Approaches and Models
6. Pseudoevaluations
7. Questions- and Methods-Oriented Evaluation Approaches (Quasi-Evaluation Studies)
8. Improvement- and Accountability-Oriented Evaluation Approaches
9. Social Agenda and Advocacy Approaches
10. Eclectic Evaluation Approaches
11. Best Approaches for Twenty-First-Century Evaluations

Part Three: Explication and Application of Selected Evaluation Approaches เป็นบทที่นำเสนอแนวคิดการประเมิน 6 แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นที่ยอมรับ และมีชื่อเสียงในแวดวงการประเมิน มี 7 บท ประกอบด้วย

12. The Evaluation Case: An Evaluation of an Innovative Housing and Community Development Project
13. Experimental Design
14. Case Study Evaluations
15. Daniel Stufflebeam's CIPP Model For Evaluation: An Improvement/ Accountability Approach
16. Michael Scriven's Consumer-Oriented Approach to Evaluation

17. Robert Stake's Responsive/Client-Centered

18. Michael Patton's Utilization-Focused Evaluation

Part Four: Evaluation Tasks, Procedures and Tools and the Metaevaluation Imperative เป็นบทที่นำเสนอแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อการประเมินโครงการ มีรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ผู้ประเมินสามารถ สร้างความเข้าใจ นำไปเป็นแนวทางในการประเมินโครงการ โดยเฉพาะภาระงานต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้การประเมินโครงการบรรลุผล มี 9 บท ประกอบด้วย

19. Identifying and Assessing Evaluation Opportunities

20. First Steps in Addressing Evaluation Opportunities

21. Designing Evaluations

22. Budgeting Evaluations

23. Contracting Evaluations

24. Collecting Evaluative Information

25. Analyzing and Synthesizing Information

26. Communicating Evaluation Findings

27. Metaevaluation: Evaluating Evaluations

สะท้อนคุณค่า

คุณค่าที่ได้จากหนังสือ Evaluation Theory Models and Application เชื่อมั่นได้ว่าหากผู้อ่านอ่านตั้งแต่ต้นจนจบเล่มจะสามารถทำให้ผู้อ่านรู้และเข้าใจกระบวนการประเมินอย่างละเอียดเป็นขั้นเป็นตอนตามลำดับอย่างต่อเนื่อง และสามารถประเมินโครงการได้

ผู้เขียน เขียนหนังสือจากประสบการณ์การสอนเกี่ยวกับการวิจัยและประเมิน การประเมินโครงการ คร่ำหวอดอยู่กับสมาคมการประเมินของอเมริกา

(American Evaluation Association) และเป็น ผู้ประเมินโครงการต่างๆ ทางด้านการศึกษา และ ด้านอื่นๆ มายาวนาน ทำให้ได้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ ต่างๆ ดังนี้

ทฤษฎีการประเมินผลและรูปแบบการประเมิน ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นมาเพื่อช่วยในการประเมิน ผลพัฒนาการทางความรู้ของนักเรียน รวมถึงการ ประเมินการทำงานของครู บุคลากรทางการศึกษา หรือผู้ได้บังคับบัญชา โดยผู้บริหาร/ผู้บังคับบัญชา ซึ่ง Stufflebeam และ J. Shinkfield ได้ศึกษารวบรวม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกันเพื่อกำหนดเป็นรูปแบบและ ขั้นตอนที่ใช้สำหรับการประเมินผลโครงการ หนังสือ เล่มนี้ได้รวบรวมหลักการ แนวคิด ที่จะช่วยให้ผู้อ่าน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินโครงการ (meta evaluation) มากยิ่งขึ้น

Stufflebeam และ J. Shinkfield ได้รวบรวม ข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการประเมินโครงการ (meta evaluation) จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทฤษฎี แนวคิด หลักการ งานวิจัย บทความพจนานุกรมกับประสบการณ์ ในการประเมินผลที่หลากหลายของตนเอง นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ Stufflebeam และ J. Shinkfield ได้ วิเคราะห์และรวบรวมวิธีการประเมินจากนักประเมิน ผล จำนวน 27 วิธีการ ซึ่งจะช่วยให้ นักประเมิน ผลสามารถเลือกใช้วิธีการประเมินผลที่เหมาะสมกับ วิชาชีพของตน

นอกจากนี้ Stufflebeam และ J. Shinkfield ได้ให้แนวคิดและความสำคัญของการประเมินผล ที่น่าสนใจที่ว่า “วิธีการประเมินผลที่ดีที่สุดไม่ควรใช้การ ประเมินผลเพียงวิธีการเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่จะเลือกวิธีการประเมินผลที่ดีได้นั้น วิธีการ ประเมินผลต้องได้มาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จึงจะเป็นวิธีการ ที่ดีที่สุด ซึ่งจะได้อายุที่มีความสอดคล้องและใกล้เคียงมากที่สุด ดังตัวอย่างกรณีศึกษาโดยใช้รูปแบบ

การประเมินโครงการ (CIPP Model) เป็นต้น”

Stufflebeam และ J. Shinkfield ยังมีแนวคิดคล้ายกับ Scriven และ Stake ที่ได้ฝากถึงนักประเมินผลมือใหม่และนักประเมินผลที่กำลังศึกษาค้นคว้า ออกแบบรูปแบบ/แบบจำลอง พัฒนารูปแบบ/แบบจำลอง หรือหาวิธีการประเมินผล ไม่ว่าจะเขียนในรูปของเอกสารตำรา หรือคู่มือก็ตาม สิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับนักประเมินที่จะต้องคำนึงถึง คือ

1. การลงพื้นที่จริงในการประเมินผล
2. การตรวจสอบข้อมูลจากพื้นที่จริงตามลำดับขั้นตอนของการประเมินโครงการ
3. สามารถระบุปัญหา/ปัจจัยสนับสนุน/ความพร้อม หรือปัจจัยต่างๆ ของพื้นที่จริง
4. การออกแบบเครื่องมือในการประเมินผล ให้มีความสอดคล้องกับพื้นที่จริง
5. วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง
6. การเขียนรายงานการประเมินโครงการ/รายงานการวิจัย

คุณค่า

1. การทำความเข้าใจอย่างละเอียดลึกซึ้งเพื่อให้เข้าใจถึงเป้าหมายของการประเมินที่มีใช้มุ่งเน้นเพื่อการตัดสินใจว่า เมื่อประเมินแล้วต้องตัดสินใจใช้ต่อหรือยกเลิก พิสูจน์ว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี แต่เป็นเป้าหมายสำคัญของการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาเรื่องใด โครงการใด โครงการหนึ่ง
2. แนวคิด (Approaches) รูปแบบ (Models) การประเมินมีหลากหลายแนวคิด การตัดสินใจว่าจะเลือกใช้แนวคิดใดนั้นจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดรูปแบบแต่ละวิธีให้เข้าใจถึงหลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ เงื่อนไข ข้อจำกัด ของแต่ละแนวคิดให้ถ่องแท้ก่อนว่าเหมาะสม สอดคล้องในการนำไปประเมินเรื่อง/โครงการนั้นๆ หรือไม่

3. สิ่งสำคัญในการประเมิน ไม่เน้นแนวคิดรูปแบบการประเมินเป็นตัวตั้งว่า ควร (จำเป็น, ต้อง) ใช้วิธี รูปแบบนี้เป็นแนวทางในการประเมิน แต่ควรพิจารณาโดยตอบคำถามเหล่านี้ก่อนว่า เรื่อง/โครงการนั้น จำเป็นต้องประเมิน ประเมินเพื่ออะไร ประเมินอะไรบ้าง ประเมินกับใคร ใครเกี่ยวข้อง ประเมินอย่างไร ใครเป็นผู้ประเมิน วัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่ออะไร จะนำผลจากการประเมินไปใช้ทำอะไร ช่วงเวลา (ระยะเวลา) ที่ประเมิน ผู้ใช้ประโยชน์จากการประเมิน เป็นต้น เนื่องจากการประเมินไม่ใช่พิธีกรรม แต่การประเมินเป็นเครื่องมือในการพิจารณาปรับปรุงพัฒนางาน/โครงการ

4. การประเมินเป็นเครื่องบ่งชี้หรือตัวบ่งชี้คุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ของงานโครงการ ซึ่งสามารถกระทำได้ก่อนเริ่มดำเนินการ ระหว่างดำเนินการหรือหลังดำเนินการ การประเมินก่อนเริ่ม เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเป็นได้ไป ความเหมาะสม สอดคล้อง นำร่องก่อนเพื่อนำผลมาปรับปรุงก่อนเริ่มงาน/โครงการจริง ส่วนการประเมินระหว่างดำเนินการเป็นการประเมินเพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้วนำผลมาแก้ไขปรับปรุงสำหรับการประเมินหลัง เป็นการประเมินผลของงาน/โครงการที่ดำเนินงานเสร็จสิ้นแล้ว

5. แบบประเมิน เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำเนิการอย่างเป็นระบบทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ เป้าหมายของการประเมินนอกจากได้องค์ความรู้ใหม่แล้วยังสามารถแก้ปัญหา พัฒนางาน/โครงการให้ดียิ่งขึ้น นักประเมินสามารถใช้การประเมินเป็นการวิจัยเพื่อทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนให้ได้ความรู้ ปัญหา พัฒนา

6. การประเมินเป็นภาระงานหนึ่งในการทำงานประจำ การประเมินถือเป็นกระบวนการพัฒนางานประจำด้วยกระบวนการประเมิน นอกจากจะมีงานประจำด้วยการวิจัยแล้ว (Routine to Research : R to R) แล้วผู้ปฏิบัติงานสามารถพัฒนางานประจำ

ด้วยการประเมิน (Routine to Evaluation : R to E) กล่าวได้ว่า การพัฒนางานประจำให้ดีขึ้นมีคุณภาพ บรรลุประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน เมื่อดำเนินงาน จำเป็นต้องมีการประเมิน เพื่อนำผลจากการประเมินกิจกรรมโครงการต่างๆ มาปรับปรุงพัฒนางานต่อไป

7. การประเมินสามารถใช้วิธีการ (Methods) ประเมินได้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) และวิธีการผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ในการประเมิน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการประเมิน ดังนั้น ในการออกแบบการประเมิน นักประเมินที่ดี ต้องวางแผน ออกแบบการประเมินให้สามารถตอบโจทย์ของการประเมิน ไม่ใช่ให้วิธีการประเมินเป็นตัวตั้ง

8. การประเมินมีเป้าหมายหลัก 4 เรื่อง คือ Improvement, accountability, dissemination, enlightenment

9. การประเมินมีพัฒนาการมายาวนาน บิดาของการประเมินทางการศึกษา (Father of Educational Evaluation) คือ ไทเลอร์ (Ralph W.Tyler) จำแนกได้เป็น 5 ยุค (5 Major Periods Age) คือ 1) Pre-Tylerian Period : Developments Before 1930 2) Tylerian Age (1930-1945) 3) Age of Innocence (1946-1957) 4) Age of Realism (1958-1972) 5) Age of Professionalism (1973 to the present)

10. มาตรฐานในการประเมินของ **Joint Committee on Standards for Educational Evaluation**, ครอบคลุมมาตรฐาน 4 ด้าน จำนวน 30 มาตรฐาน ประกอบด้วย

Utility

- U1. Stakeholder identification
- U2. Evaluator credibility
- U3. Information scope and selection
- U4. Values identification
- U5. Report clarity
- U6. Report timeliness and dissemination
- U7. Evaluation impact

Feasibility

- F1. Practical procedures
- F2. Political viability
- F3. Cost effectiveness

Propriety

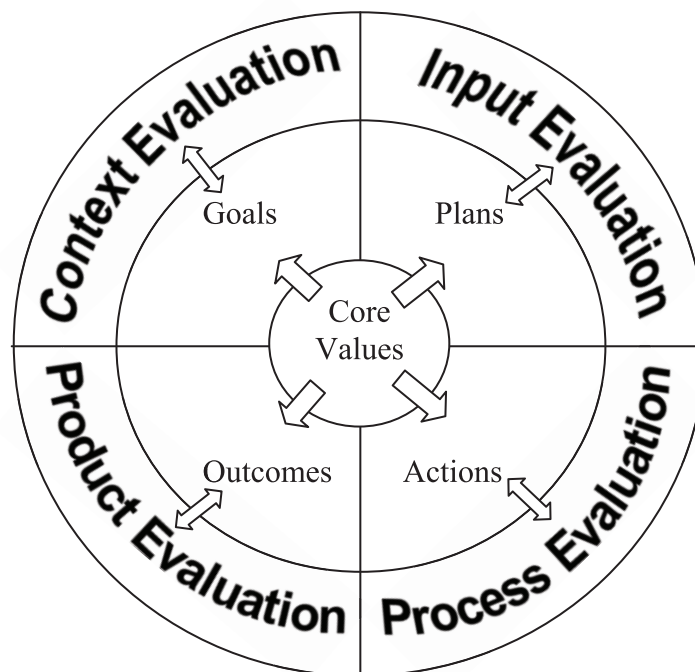
- P1. Service orientation
- P2. Formal obligation
- P3. Rights of human subjects
- P4. Human interactions
- P5. Complete and fair assessment
- P6. Disclosure of findings
- P7. Conflict of interest
- P8. Fiscal responsibility

Accuracy

- A1. Program documentation
- A2. Context analysis
- A3. Described purposes and procedures
- A4. Defensible information sources
- A5. Valid information
- A6. Reliable information
- A7. Systematic information
- A8. Analysis of quantitative information
- A9. Analysis of qualitative information
- A10. Justified conclusions
- A11. Impartial reporting
- A12. Metaevaluation

11. การประเมินครอบคลุมสิ่งที่ต้องประเมิน
4 ด้าน คือ CIPP Model ประกอบด้วย Context
Input Process และ Product ซึ่งต่อมาได้มีการปรับ
ขยาย Product เป็น Impact Effectiveness
Sustainability และ Transportability

ภาพประกอบที่ 1 Key components of the CIPP evaluation model and associated relationship with programs.